

Sjøvettboka

*Dra til sjøs med
Morten Måke!*

RS(+)

Sjøfartsdirektoratet og Redningsselskapet

har gitt deg denne boken for at du skal lære mer om sjøvett.

Det du lærer i boka er det viktig at du lærer resten av familien din. Barn kan ofte like mye om sjøvett som voksne.

Boken er tenkt som undervisningsmateriale på 3. og 4. trinn. Det finnes også en bok for 7. – 10. trinn som heter **Vannviktig**.

Både **Sjøvettsboka** og **Vannviktig** kan bestilles gratis av skoler som ønsker å undervise i sjøvett.

Ta kontakt med **Sjøfartsdirektoratet** for nærmere informasjon.

Hvis du vil lære enda mer om sjøvett, kan du gå inn på www.nssr.no/ung og www.sjovett.no.

Som et tillegg til denne boka kan du spille «Sjøvettspillet» på både iOS og Android.

Last ned gratis fra App Store eller Google play.

Tekst: **Hilde Sæbø og Per Kristiansen**

Tegninger: **Roar Eggum**

Grafisk design og produksjon: **Tor Berglie**

Utgitt av **Sjøfartsdirektoratet og Redningsselskapet**

Juni 2020

Hei du!
Jeg heter Morten!
...og som du ser tilhører
jeg måkefamilien.

Finn fram blyanten og **SKRIV** litt om deg selv.

Navn

Alder

Adresse

.....

Har du prøvd å ro?

Hva liker du best av stekt fisk, kokt fisk, fiskeboller eller fiskepinner?

.....

Hvilken klasse går du i?

.....

.....

.....

Kan du svømme?

.....

.....

.....

.....

.....

Dette liker jeg å gjøre på stranda!

Gratulerer med ny bok!

Er den ikke fin?

I denne boken kan du lese om hva vi skal gjøre for å ha det trygt og fint når vi er i båt og ved sjøen. Vi som bor her hele året ser og opplever litt av hvert. Jeg liker sommeren best, fordi da er det mange som besøker oss her ute i skjærgården.

Ikke alle er glade i oss.

Det er nok mest fordi noen av brødrene mine skriker så mye, og noen av dem bæsjer i luften når det er folk under! Jeg har snakket med dem om at de ikke skal gjøre det, men de hører ikke alltid på meg.

Nei, folk skulle heller sette pris på oss. Vi gjør mye som er nyttig, skal jeg si deg! For eksempel dersom noen slenger fra seg en brødkive på sjøen, eller rensker fisk og kaster fiskesloen på sjøen. Da er vi på plass, og vekk er det på en-to-tre.

Tenk om det ikke fantes måker da! Det hadde vært trist det! Ingen måkeskrik, og ingen til å rydde opp. Dessuten hadde ikke jeg kunnet hjelpe deg å løse oppgavene i denne boken. For nå er det jeg som er læreren din. Jeg skal fortelle deg hva du skal gjøre. Det er mange spennende oppgaver som venter på å bli løst.

Jeg er rede til å begynne. Er du klar? Da måker vi i vei!

– Er det ikke fint her? Nå sitter jeg ved siden av mammaen min. Under henne ligger det fire egg. Det er de nye småsøsknene mine. Ser du godt etter kan du se at noen av dem har begynt å komme seg ut av egget.

I denne oppgaven gjelder det å legge merke til det som foregår på tegningen på side 4.

Studer tegningen nøye. Noter alle verb og substantiv som har noe med sjø og båtliv å gjøre.

Her bor jeg!

Substantiv

.....

.....

.....

.....

.....

Verb

.....

.....

.....

.....

.....

Sjølivet er herlig!

Jeg liker best å fiske og lete etter mat på svabergene og i fjæra. På denne siden skal du tegne det **DU** liker å gjøre. På neste side skal du skrive litt om det.

Badevettregler

1. Bad aldri alene.
2. Undersøk om det er dypt nok før du stuper.
3. Svøm langs land.
4. Svøm ikke under brygger eller foran stupebrett.
5. Dytt ikke andre ut i vannet.
6. Dukk ikke andre under vann.
7. Gå på land dersom du føler deg kald eller uvel.
8. Rop om hjelp bare hvis du er i fare. Aldri ellers!

- Kameratene mine og jeg liker veldig godt å bade. Det gjør sikkert du også. Men når du skal bade, er det lurt å huske på disse reglene. Klarer du å lære dem?

- Gå sammen to og to og hør hverandre. Det er lov å bruke egne ord!

Finn feilene og sett ring rundt.

HVORDAN FLYTE UTEN FJÆR?

- Vi måker er født med redningsvest! Når jeg ser meg selv i speilet, ser jeg en pen og tøff måke med fine hvite fjær. Men det viktigste med fjærene er at de holder meg varm og hjelper til med å holde meg flytende. Dessuten er jeg god til å svømme fordi jeg har svømmehud mellom tærne. Jeg trenger altså ikke å ta på meg redningsvest, men det må du gjøre.

En gang så kameratene mine og jeg noe som var skikkelig skummelt. I en båt var det to barn som skulle bytte plass. De reiste seg samtidig. Båten ble da veldig ustø og en gutt falt over bord. Men han gikk ikke under, og fløt fint med hodet over vannet. Hvorfor det tror du?

Svar:

Vet du hva flyteutstyret på bildene heter? Skriv det opp under hvert bilde.

.....

.....

.....

.....

.....

Hvordan bli sett?

FAKTA

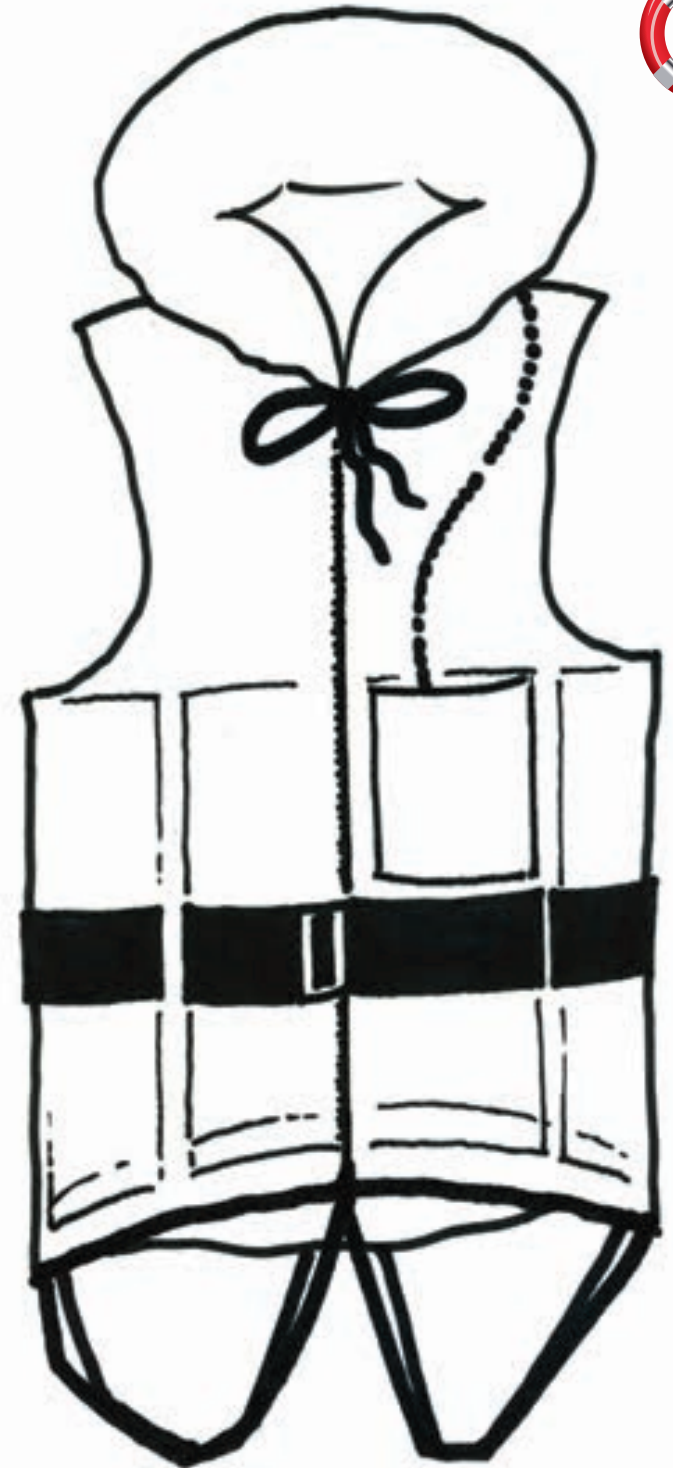
«Når du er ute i båt er det påbudt med flyteplagg til alle. Det er også påbudt å bruke egnet flyteutstyr når du kjører båt som er under 8 meter.»

– Her ser du tegning av en redningsvest.

Kan du fargelegge den?

Den må ha sterke farger som gjør at den synes på lang avstand.

Du kan godt lage et fint mønster.

Når UHELLET er ute

- En dag jeg var ute for å se etter fisk, hendte det noe som jeg synes var ganske skummelt. Tegningene viser hva som skjedde. Skriv en tekst som passer til denne tegneserien.

.....

.....

.....

.....

.....

Hva gjorde de feil?

.....

.....

.....

Håper han ikke legger på svøm!

Når båten har kantret

HJELP!!

FAKTA

”Bli ved båten. Rop om hjelp”

Hvorfor er det ikke lurt å legge på svøm?

Svar:

Riktig klær for

allslags vær

– Det er viktig å kle seg godt når du skal på sjøen. Det slipper vi! Vi har gode varme fjær. Ikke noe problem med å ta seg en dukkert for oss, selv om det er midt på vinteren.

Men når du skal på sjøen må du huske å ta med deg riktige klær. Været kan fort forandre seg. Det kan være godt og varmt når du drar ut, men plutselig kan det bli kald vind og regn.

Nå skal du plukke ut riktige klær. Fargelegg dem du vil ha med deg på båttur.

Utstyr i båt

• KNIV

• DREGG

• TAU

• ÅREGAFLER

• ÅRER

- Vi måker er ikke så veldig flinke til å lese. Som oftest roter bokstavene seg til for meg og jeg skjønner ingen ting.

Kan du hjelpe meg å finne igjen de tingene som alltid må være om bord når du skal bruke båten?

- Når jeg flyr over båter som ikke er så store, har jeg lagt merke til at det er de samme tingene i de fleste båtene. Det er nok svært viktig å ha med seg disse tingene, skjønner jeg. Her er en liste med dem.

Sett strek fra ord til bilde:

• REDNINGSVEST

• LOMMELYKT

• ØSEKAR

D	R	E	T	V	B	S	Y	I	M	K	L	Ø	P	Å
G	T	D	A	S	F	B	D	F	Z	O	Y	R	Y	G
S	D	A	U	E	X	X	R	D	K	N	I	V	G	H
G	R	U	R	G	T	Y	E	B	N	M	J	K	L	Ø
E	D	S	W	F	R	G	G	F	R	E	W	S	X	C
D	R	E	D	N	I	N	G	S	V	E	S	T	G	G
R	R	W	E	R	Q	S	D	C	V	G	D	A	G	B
L	S	J	Ø	R	E	F	E	T	A	S	H	E	K	L
B	Å	T	F	L	O	M	M	E	L	Y	K	T	F	R
F	I	S	K	K	A	R	A	T	E	N	E	R	C	S
K	R	Å	R	E	G	A	F	L	E	R	S	W	C	Ø
L	Y	R	G	R	U	N	N	E	N	E	B	Å	T	A
A	K	E	S	E	I	Ø	S	E	K	A	R	S	N	Ø
K	E	R	T	E	N	B	I	T	H	I	L	D	E	R
S	N	I	L	L	O	P	P	S	E	R	G	A	V	E

Ord og uttrykk

– Det brukes mange spesielle ord og uttrykk på sjøen. Jeg som er så sjøvant kan ganske mange. Disse synes jeg du også burde klare!

Sett strek fra ord til bilde.

ÅREGAFFEL

TOFTE

DREGG

BAUG

PRAM

ÅRER

TILJE

AKTERSPEIL

MAST

LUGAR

STYRHUS

LIVBÅT

PROPELL

KJØL

ROR

ANKER

KNUTER på tråden

- Jeg er ikke så flink til å knytte knuter. Det går som regel galt og nå har det skjedd igjen!

Håper du er flinkere enn meg.

Nå skal du få lære deg noen nyttige knuter. Se godt på tegningene og prøv om du greier disse tre knutene.

Dobbelt halvstikk

Pålestikk

Båtsmannsknop

Det satt en Knut og knøt en knut. Da kom det en annen Knut og spurte Knut: Hva knyter du Knut? Jeg knyter en knut, sa Knut til Knut og knøt en knut.

Vi besøker Morten på Måkeskjær

- En dag kom det en klasse med barn som skulle besøke oss på Måkeskjær. Kona til fisker Martinsen rodde dem ut i båten sin. Men hun kunne bare ta med seg fem personer på hver tur. Det var 23 elever og 2 lærere. Hvor mange turer måtte fru Martinsen ta ut til skjæret?

Svar:

- To av elevene brukte nesten hele dagen på å fiske. Gutten fikk fem sei, tre torsker og seks flyndrer. Jenta fikk fire torsker mer enn gutten, bare en sei og tre flyndrer færre enn gutten. Hvor mange fisker fikk hver av dem?

Svar:

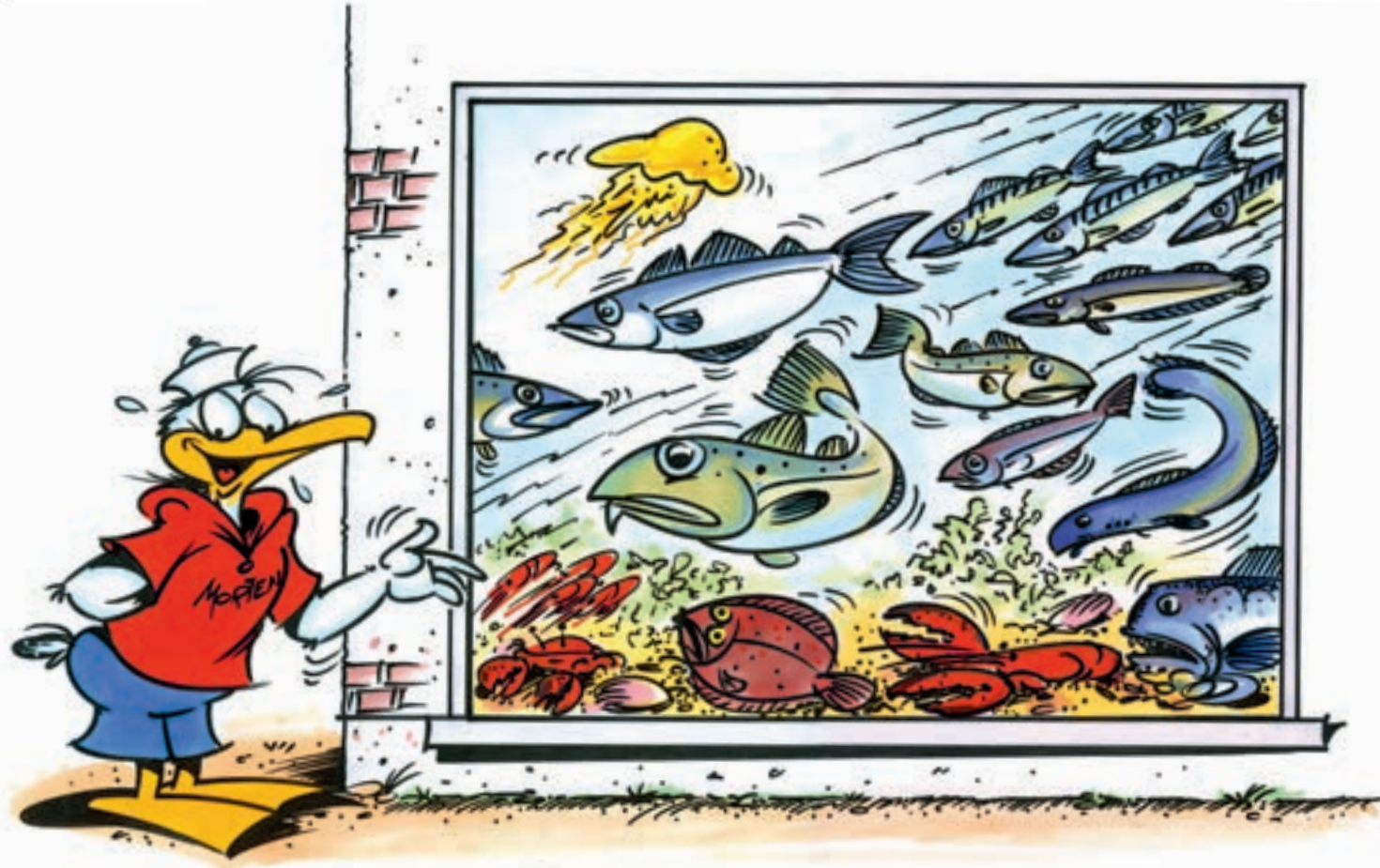

- Her var det liv! Vi måker har god greie på fisk og sjødyr.
Skriv alt du ser i akvariet.

.....

.....

.....

Skriv navnet på noen
fiskearter som lever i
ferskvann.

Svar:

.....

.....

.....

.....

.....

Row, row, row your boat

- Kameratene mine og jeg satt og fulgte med da skolebarna rodde over til holmen vår. De sang og lo og hadde det morsomt. Vi skjønnte ingen ting, for vi kan jo ikke engelsk.

Kan du oversette et av versene for oss?

Her ser du det engelske flagget. Det heter forresten "Union Jack"

Row, row, row your boat
Gently down the stream
Merrily, merrily, merrily, merrily
Life is but a dream

Row, row, row your boat
Gently down the stream
If you see a crocodile
Don't forget to scream, Argh!

Row, row, row your boat
Gently down the river
If you see a polar bear
Don't forget to shiver

Row, row, row your boat
Gently to the shore
If you see a lion
Don't forget to roar

Row, row, row your boat
Gently in the bath
If you see a spider
Don't forget to laugh

Row, row, row your boat
Gently as can be
'Cause if you're not careful
You'll fall into the sea!

Row, row, row your boat
Gently down the lake
Don't stand up and rock the boat
That's a big mistake!

Row, row, row your boat
Gently down the stream
Throw your teacher over board
And listen to the scream!

Four horizontal lines for writing the translation of the selected verse.

- Kan du litt engelsk? Prøv å finne ut hvilke engelske ord du skal skrive i rutene.
 Kanskje tegningene kan hjelpe deg? Gudd løkk!
 Litt engelsk kan jeg, da!

Engelske ord:

SAIL LIFEJACKET CAPTAIN BEACH SEAGULL
SWIM FISH BOAT WAVE KNOT JELLYFISH

Fill in the right words:

			L																
			I																
			F																
			E																
			J																
			A																
			C																
			K																
			E																
			T																

Surr i snørene

– Liker du å fiske? Det gjør jeg. Her er det noen barn som fisker, men snørene har floket seg. Kan du hjelpe dem med å finne ut hva de har fått på kroken?

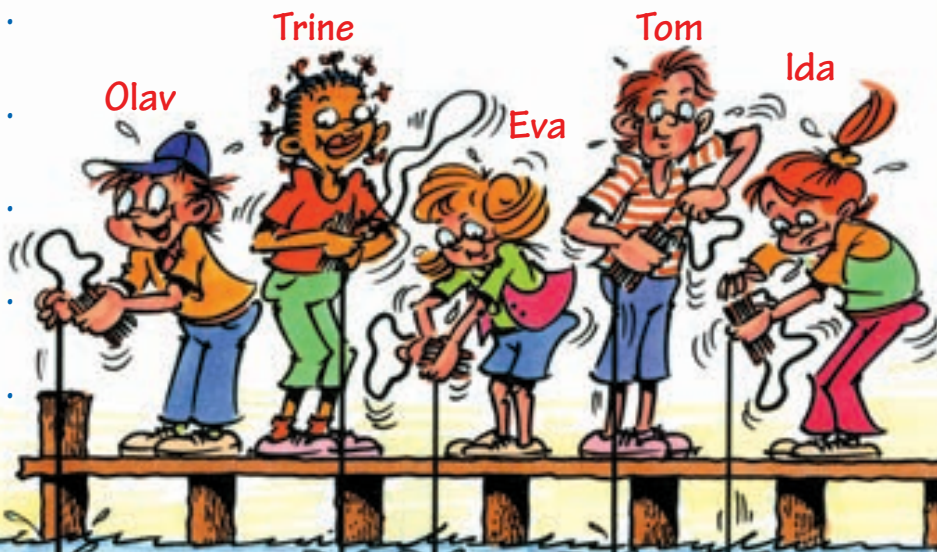
Ida:

Tom:

Trine:

Eva:

Olav:

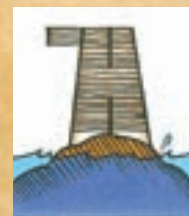

Hjelp fisker Martinsen hjem!

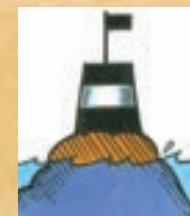
– Her ser du fisker Martinsen på vei hjem. I dag ser det ut til at han har rota seg bort i ukjent farvann. Kan du hjelpe han å finne fram? På veien hjem må han innom marinaen å fylle diesel. Tegn en strek fra båten og til bryggen hans.

Pass på at han kjører slik sjømerkene viser.

FAKTA

Båke

Varde

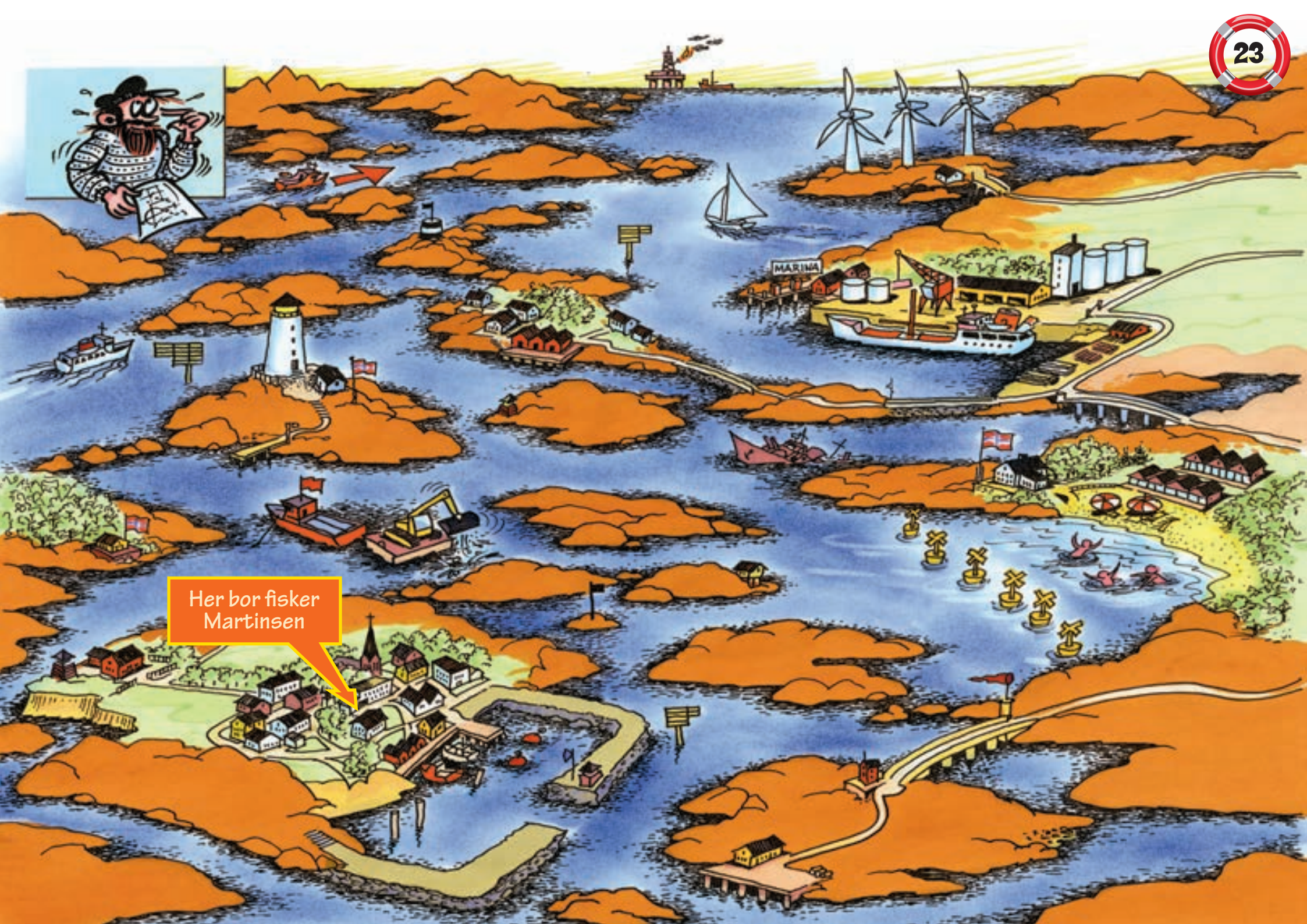
Jernstake

Armen peker på hvor du skal seile.

Det er forbudt å seile innenfor de gule badebøyene.

Her bor fisker
Martinsen

Hva skal jeg gjøre?

– En dag oppdaget vennene mine og jeg at det lå en mann borte på stranden. Han lå helt stille. Vi fløy bort for å se om det var noe i veien. Det var det!

Han reagerte ikke selv om vi skrek til ham.

Etter en liten stund kom det to barn løpende bortover stranden. De ble også redde, og visste ikke helt hva de skulle gjøre. Men de kom med flere forslag.

Gå sammen med sidemannen din og snakk om hva dere ville ha gjort.

Det verste er å ikke gjøre noe!

Kan du nødnumrene?

– Når noen oppdager at det har skjedd en ulykke, har jeg sett at de tar opp telefonen og ringer et nødnummer.

Jeg har forsøkt å se hvilket nummer de ringer, men har bare fått øye på det første tallet. Kan du finne ut resten?

- Her har det skjedd en ulykke, og mange har kommet for å hjelpe til. Ambulanse, politi, brannbil med dykkere og redningsskøyta er på plass. Hver av dem har sin spesielle farge slik at de er lette å se og kjenne igjen.

Nå kan du fargelegge dem i riktige farger.

FAKTA

- 70% av jordens overflate er vann.
- Et halvt glass olje forurensar 100 000 liter sjøvann.
- Hvert år kastes 20 000 tonn søppel i Nordsjøen.
- Hvert år dør en million sjøfugl og 100 000 sjødyr på grunn av forurensning.

– Det verste jeg vet er å få oljesøl på meg. Da klumper fjærene mine seg sammen og det kommer vann helt inn på kroppen.

For oss måker og andre fugler er det livsfarlig at noen søler olje i sjøen. Dersom du oppdager at det er mye oljesøl, må du si fra til noen voksne med en gang.

– Dette bildet er tatt av jorden ute fra verdensrommet. Den ser ganske ren og pen ut. Synes du ikke?

Natursvin på ferde

– Her ser du en fin strand,
men hvordan tror du den
vil se ut etter at en gjeng
natursvin har vært på
ferde?

Lek natursvin og tegn
søppel, men lov
meg en ting:

**KAST ALDRI
SØPPEL
I NATUREN!**

FAKTA

Det er forbudt
å tenne bål fra
15. april til
15. september.

Fugl og fisk

– Hei!

Her ser du noen av vennene mine.

Se om du greier å sette navnet deres på rett sted.

- Ærfugl • Skarv • Terne • Lundefugl • Grågås
- Sildemåke • Rødstilk • Tjeld • Havørn • Gråmåke

1

6

2

7

3

8

4

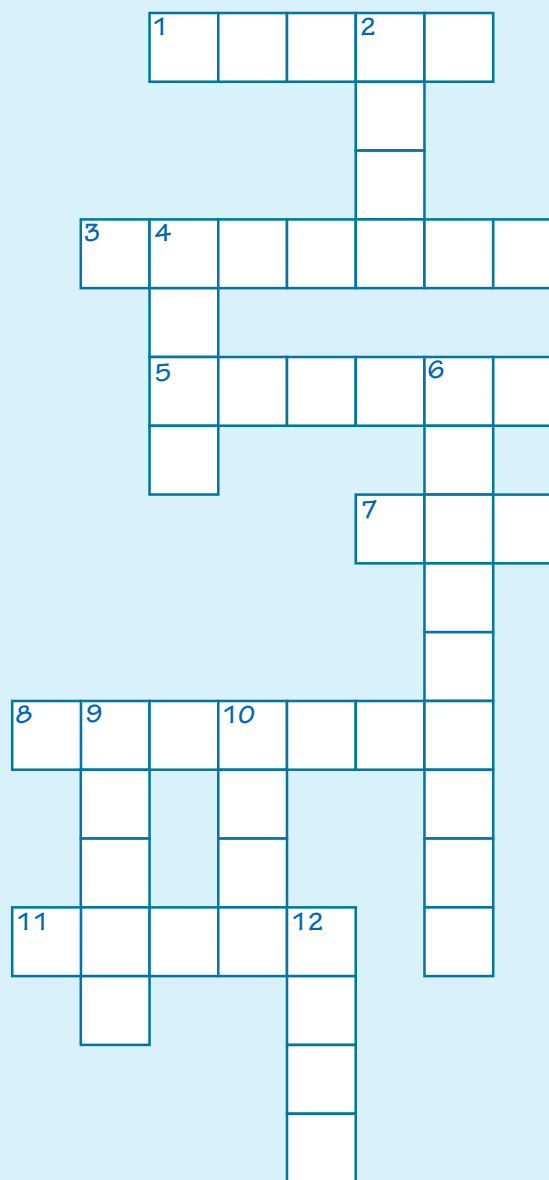
9

5

Riktige svar:
 1 Gråmåke 2 Skarv 3 Rødstilk 4 Terne
 5 Tjeld 6 Grågås 7 Havørn 8 Lundefugl
 9 Ærfugl

– Du vet sikkert en hel del om hva som lever i sjøen.
 Ta en liten test med dette slangekryssordet.
 Du er skikkelig god om du greier alt!

- 1 Fisk med skjegg.
- 2 Fisk med masse små bein.
- 3 Flat fisk.
- 4 Fisk med rødt kjøtt.
- 5 Skalldyr med store klør.
- 6 Fisk med diger munn.
- 7 Pattedyr med pels som lever i sjøen.
- 8 Smaker godt i tomatsaus.
- 9 Liten blekksprut.
- 10 Lite skalldyr som blir rødt når det kokes.
- 11 Kan brenne deg.
- 12 Vokser i sjøen.

På båttur med tante

Tante har invitert deg med på båttur.

Spillet kan spilles av 2-4 personer. Bruk en terning og hver sin spillebrikke.
Det gjelder å komme første til mål.

Spilleregler

1. Dere tar med grillspyd og sitteunderlag for å slippe å brette kvister – tre plasser fram.
6. Du tar på deg redningsvesten din og ber tante gjøre det samme- fem plasser fram.
17. Dere kjører på feil side av staken og går på grunn – stå over to kast.
21. Dere holder god avstand til fuglereservatet – fire plasser fram.
26. Engangsgrillen er varm. Du lar den stå igjen – fire plasser tilbake.
29. Du ombestemmer deg, heller vann på og tar med deg engangsgrillen hjem- tre plasser fram.
33. Dere går i land på stranden og plukker opp glasskår og annet søppel –to ekstra kast.
37. Dere kjører altfor nær badestranden- stå over et kast.
47. Dere tenner bål på svaberget – tilbake til start.
53. Du kaster søppel på sjøen – ti plasser tilbake.
59. Dere lot bilen stå og syklet til stranden- et ekstra kast.
64. Dere tar hensyn til seilbåten og svinger unna i god tid – fem plasser fram.
78. Dere hiver en skvett olje på sjøen - stå over et kast.
90. Du plukker opp tre brusflasker og panter dem på hjemveien – dra rett til mål, lørdagspizzaen venter!

Å lage spå

- Kan du spå?

Her har du en sjøvettspå.
Ta en kopi av denne siden.
Fargelegg, klipp ut og
brett. Så kan dere teste
hverandre.

KLIPP UT OG BRETT ETTER DE PRIKKETE LINJENE

	<p>1</p>	<p>2</p>	
<p>8</p>	<p>Hva heter høyre og venstre til sjøs?</p> <p>Hvor stor del av jordens overflate er dekket av vann?</p>	<p>Hva heter redningsvest på engelsk?</p> <p>Hvilken farge er det på badebøyene?</p>	<p>3</p>
<p>7</p>	<p>Når på året er det forbudt å tenne bål?</p> <p>Hvem kommer du til hvis du ringer 112?</p>	<p>Hva er nødnummeret til ambulansen?</p> <p>Hva er en død-mannsknapp?</p>	<p>4</p>
	<p>6</p>	<p>5</p>	

Sjøfolk bruker mange spesielle ord og noen ganger er det ikke lett å vite hva de mener. Disse har jeg lært meg, men for at det skal bli lettere for deg har jeg forklart hva de betyr. Lærer du disse, kan du snakke som en ordentlig sjøulk!

Akter	Bak i båten	Dødmannsknapp	Snor som er festet fra motoren og til deg selv. Dersom snora løsner fra motoren stopper den	Pøs	Bøtte
Anker	En stokk eller jernstang med to klør som fortøyer båten til bunnen	Farvann	Område der båtene kjører	Ror	Styreinnretningen i en båt
Babord	Venstre side av båten når du ser framover	Fender	Støtdemper på utsiden av båten	Sjømerker	Staker, varder og lignende som viser vei på sjøen
Bakke	Gå akterover (rygge) med båten	Fjære sjø	Lavvann	Skott	Vegg
Baug	Den fremste delen av båten	Flo sjø	Høyvann	Skrog	Hoveddelen eller "kroppen" på båten
Bysse	Kjøkkenet i båten	Forut	Framme i båten eller foran båten	Skåte/hamle	Ro baklengs
Båe	Grunne merket med + i sjøkart	Hekk	Akterenden av båten	Styrbord	Høyre side av båten når du ser framover
Båtshake	Stang med krok og spiss i enden. Brukes til å dra båten inntil eller skyve den fra kaia, hente opp fortøyningstau fra sjøen etc.	Kantre	Velte, gå rundt	Tilje	Løs plate til å gå på i åpen båt
Dregg	Et lite anker med fire eller flere klør	Lanterne	Lys på båten	Tofte	Sete i en liten båt
		Le / lo	Den sida som vender fra / mot vinden	Tollepinner	Pinner av tre eller metall som holder årene på plass
		Leider	Stige, trapp	Trosse	Kraftig tauverk som brukes til fortøyning
		Lugar	Oppholds- og soverom	Åregaffel	Beslag til å legge årene i når en ror
		Messe	Spiserom		

